

Presidentin vaihdos Yhdysvalloissa.

Yhdysvaltain presid. Franklin Roosevelt kuoli t.k. 12 pnä.

Uusi Yhdysvaltain päämies presid. Harry Truman.

Odottamaton tieto Yhdysvaltain presidentin Franklin Rooseveltin kuolemasta aiheutti kaikkialla maailmassa erikoisen suurta huomiota, osittain levottomuuttakin, koska hänen seuraajansa, Yhdysvaltain uuden päämiehen, Harry

Trumanin käsitykset ja suunnitelmat olivat tuntemattomat. Antamassaan julistuksessa on hän ilmoittanut jatkavansa edeltäjänsä Rooseveltin politiikka.

Kalevala ja Ruotsi.

Prof. Björn Collinder piti Kalevalaseuran viimeksi järjestämässä Kalevala-juhlassa Konservatorion salissa esitelmän aiheesta "Kalevala ja Ruotsi".

Selostettuaan aluksi jo varhaisessa lapsuudessaan saamia vaikutelmia Kalevalasta sekä sen Eddantutkijaan tekemää vaikutusta — molemmissa on eräitä helposti havaittavia yhtäläisyyksiä — esitelmöitsijä lausui mm.:

Ruotsalaisessa Kalevalan lukeminen voi suorastaan herättää kateutta. Mutta että kateus voi olla laadultaan suopeaa ja myönteistä, siitä voin esittää todistuksen, mikä annettiin Uppsalassa 22 vuotta ennen Kalevalan ilmestymistä. Eräs meidän uusromanttisista estetiikoistamme lausui puheen ollessa saksalaisen historioitsijan Rühns'in kirjasta "Finnland und seine Bewohner" seuraavaa:

"Suomalaisten luottamuksesta taikoihin ja taipumuksesta taikauskoon, heidän mieltymyksestään mystiikkaan ja antautumisesta liihoitteleviin haaveisiin, heidän leikeistään ja seuratavoistaan ynnä muista saa eittämättä tietää, että suomalaisilla on paljon vilkkaampi, lämpimämpi, toimeliaampi mie-

likuvituksen voima kuin ruotsalaisilla. Tätä todistaa vielä enemmän tutustuminen suomalaisen runontaitoon. Sellaiset kappaleet, joita on esitetty, erikoisesti suuressa määrin runolliset Ohtos (björnens) födelse ja En finsk hustrus kvarnvisa, sivistymättömien, vieläpä kirjoitustaidottomien suomalaisten talonpoikien sepittämät, eivät ole voineet (eivätkä luultavasti koskaan voikaan) syntyä Ruotsin kansan keskuudessa".

Puhuessamme Kalevalasta ja Upsalasta me kiinnitimme huomionamme Lönnrotin Kalevalan esihistoriaan. Kiirehdin selventämään otsikon sisältämää vihjettä. Kenelläkään ruotsalaisella ei ole ollut mitään osuutta Kalevalan syntyyn. Mutta vanha ruotsalainen yliopistokaupunki on ollut taitarhana ja itämispohjana suomalaisten kansalliseepokselle.

Menemättä aiheen ulkopuolelle voidaan tässä pistää väliin muutamia sanoja Upsalasta ja suomalaisuusliikkeestä. Upsala oli ruotsalaisen uusromantiikan päämaja, ja siellä vallinnut henki ei voinut olla vaikuttamatta niihin nuoriin suomalai-

siin, jotka 1810-luvulla opiskelivat Upsalan yliopistossa. Huomattavin heistä oli Adolf Ivar Arwidsson, joka oleskeli vuoden Upsalassa tultuaan Turun akatemian dosentiksi. Se kansallisuusoppi, jota Arwidsson julisti palattuaan Turkuun, oli saanut virikettä Upsalassa. Upsalassa seurattiin vuoden 1809 jälkeen valppaalla mielenkiinnolla kaikkia alkavan suomalaisen kansallisen herätyksen oireita, samoin kuin siellä ihailtiin suomalaista kansanrunoutta ja osoitettiin uteliasta harrastusta suomalaisten muinaista pakanuutta kohtaan. Sanan *Fennomania* pani liikkeelle 1810 Upsalasta lähtenyt, mutta pääasiassa Tukholmassa toiminut romantikko Lorenzi Hammarsköld, ja hänen suussaan uudella sanalla oli pelkästään ylistävä kaiku. Vasta vuosisadan puolivälissä suomalaisuuspyrkimykset alkoivat herättää vastaväitteitä Ruotsissa, ja nämä vastaväitteet synnytti se uusi äänensävy, jota Johan Vilhelm Snellman käytti julistuksessaan.

Kun Arwidsson ei enää saanut jatkaa julkista toimintaansa Suomessa, on hänestä täytynyt tuntua luonnolliselta muuttaa Ruotsiin. On syvä merkityksensä siinä, että hän Ruotsissa on pystyttänyt katoamattoman muistomerkin itselleen kokoelmallaan "Svenska fornsånger"; tämä vanhojen ruotsalaisten kansanlaulujen kokoelma tietää ratkaisevaa edistysaskelta Geijerin ja Afzeliuksen julkaisemasta kokoelmasta "Svenska folkvisor", mikä ilmestyi vuosina 1814—1816. Tämä viimeksimainittu teos innosti aikanaan halua kerätä suomalaista kansanrunoutta ja sikäli kuuluu Kalevalan syntyhistoriaan.

Toimeliain niistä, jotka pitemmän aikaa kuuluivat Upsalan suomalaiseen ylioppilasosakuntaan merkittävällä 1810-luvulla, oli Carl Axel Gottlund. Hän juuri, kuten tunnettua, lausui Kalevalan syntysanat, ja se tapahtui Upsalassa. Hän oli myös ensimmäinen, joka julkaisi kokonaisen kokoelman suomalaisia kansanrunoja, ja sekin tapahtui Upsalassa. Hänen pyrkimyksensä pelastaa suomalaisen kansanrunouden jäännökset Keski-Ruotsin suomalaisten uudisasukkaiden keskuudessa todistaa muun muassa hänen suorasanainen muistiinpanonsa Sannas- eli Sampo-ihmekalusta, minkä hän kirjoitti Taalainmaalla ja mikä on näytelty tiettyä osaa myöhemmässä Kalevalan-tutkimuksessa.

Kun Gottlund sai tehtäväkseen "Svensk Literatur-Tidning'issä" arvostella Rühns'in teosta Suomesta ja sen asukkaista, oli juuri mielenkiinto suomalaista kansanrunoutta kohtaan ratkaisevana hänen työnantajalleen. Tämä oli sama mies, joka muutamaa vuotta aikaisemmin oli antanut tuon äsken esittämämme lausunnon Suomen kansan runollisista taipumuksista, nimittäin yliopistomies, runoilija ja kirjanpainaaja Vilhelm Fredrik Palmblad.

Voi olla syytä tässä lyhyesti esittää Gottlundin sanat: "Jos tahdottaisiin kerätä vanhat kansanlaulut ja niistä muodostaa järjestelmällinen kokonaisuus, tulkoon siitä sitten epos, draama tai mitä muuta hyvänsä, voisi siitä syntyä uusi Homeros, Ossian tai Niebelungenlaulu; ja mainioituna suomalainen kansallisrunous herättäisi oman erikoisuutensa loistolla ja kunnialla, tietoisena itsestään,

oman kehityksensä sädekehän kaunistamana, aika-laisten ja jälkimaailman ihailua".

Gottlundin ajatusta on täydellä syyllä luonnehdittu kuningasajatukseksi. On oltu eri mieltä siitä, missä määrin se on vaikuttanut Lönnotiin. Todennäköistä lienee kuitenkin, että Lönnot joskus on lukenut Gottlundin arvostelun, mikä mainitaan Lönnotin Väinämöisestä kirjoittaman väitöskirjan kirjallisuusluettelossa.

Gottlundin suuri arvostelu ilmestyi vuonna 1817. Vuotta myöhemmin Gottlund painatti Palmbladın kirjapainossa ensimmäisen vihkon "Pieniä Runoja Suomen Pojille Ratoxi", ja 1819 painettiin, niinkään Palmbladilla, H. R. von Schröterin "Finnische Runen", joka sai kiittää Upsalassa opiskelevia nuoria suomalaisia syntymisestäään.

1810-luvun päättyessä Upsala jää syrjään Kalevalan syntyhistoriasta, ja Turku ottaa johtoaseman.

Sallittakoon tässä yhteydessä luoda silmäys kauemmaksi ajassa ja muistuttaa, että Ruotsissa syntyneet miehet ensiksi suuntasivat oppineen maailman huomion suomalaiseen muinaisrunouteen: ängermanlantilainen Anders Bure, joka v. 1631 teki ensimmäisen maininnan suomalaisesta runomitasta, uppsalalainen Erik Schroderus, jonka v. 1637 ilmestyneestä sanakirjasta mm. tavataan runoi-sana ja nimitys Calevan Poica, sekä hälsinglantilainen Petrus Bång, ensimmäinen suomalaisen kansanrunon julkaisija.

Se vaikutus, mikä Kalevalalla on ollut Ruotsissa, ansaitsisi ehkä erityisen tutkimisen. Jälkiä ei ole helppo seurata. Ruotsissa Kalevalan tuntemus on voinut levitä niin sanoaksemme näkymättömämällä tavalla kuin muissa maissa. Suomessa julkaistut ruotsinnokset, aina Lönnotin ja Runebergin yksityisten runojen käännöksistä lähtien, ovat yhteisen kielen ansiosta ilman muuta kotiutuneet kirjallisuuteemme. Todisteita aktiivisesta harrastuksesta ei puutu. Jo 1841, ennenkuin Castrénin käännös oli ilmestynyt, C. J. Lénström julkaisi eräässä ruotsalaisessa aikakauskirjassa seikkaperäisen selostuksen Kalevalan sisällyksestä laajoin ottein Suomessa ilmestyneistä käännöksistä, ja jo samana vuonna nämä artikkelit julkaistiin kirjan muodossa nimellä "Om Finlands Folkpoesi". Lénström antaa myös suuren tilan suomalaiselle kansanlyriikalle ja valistaa muun muassa maanmiehiään sammontutkimuksen silloisesta vaiheesta.

Elävän harrastuksen suomalaista kansanrunoutta kohtaan on täytynyt myös elähdyttää ruotsalaista virkamiestä C. G. Zetterqvistiä, joka 1800-luvun puolivälissä käännätti runon "Jos mun tuttuni tulisi" yli 400 eri kielelle ja murteelle.

Ammattimiesten piirin ulkopuolella ei liene tunnettua, että Ruotsissa on kirjoitettu lapinkielisiä runoja, jotka ovat saaneet voimakkaita vaikutuksia Kalevalasta.

Tämä sukulaisuus Kalevalan kanssa ei ole voinut jäädä huomaamatta keltään niistä tutkijoista, jotka ovat tutustuneet iappalaisen runoilijan Anders Fjellnerin lauluun Päivänpojasta. Uskollisempaa Kalevalanjäljittelyä ei ole missään syntynyt.

Kuva Karjalaisen osakunnan 40-vuotisjuhlasta.

Laaja siirtolaishistoriallinen kuvaus.

Suomi-Seuran kustantamana on ilmestynyt seuran sihteerin tri *Rafael Engelbergin* laatima siirtolaishistoriallinen kuvaus "*Suomi ja Amerikan suomalaiset, keskinäinen yhteys ja sen rakentaminen*". Teoksen viidessätoista eri luvussa käsitellään aiheala niin hyvin aattellisesti kuin käytännöllisestikin, sekä yksilöllisiltä että yhteiskunnallisilta kannoilta. Teos käsittää 491 sivua ja on erittäin runsaasti ja monipuolisesti kuvitettu. Hinta nid. 245:— ja sid. 280:—.

Monien silmissä Kalevala on ollut takeena suomalaisen kulttuurin ikivanhasta omalaatuisuudesta. Mutta tutkimuksen valossa se on tietystä määrin osoittautunut toisenlaiseksi. Ei siinä kyllin, että sotaisen sankarirunouden vanhat katkelmat viittaavat suomalaiseen viikinkiaikaan; on myös haluttu nähdä suoranaisia Ruotsista saatuja vaikutuksia ei ainoastaan eräissä yksityisissä piirteisissä kertomuksissa vanhoista suomalaisista merisankareista, vaan niinkään tapahtumia, jotka ovat sattuneet Ruotsissa — eipä ole puuttunut suomalaisia tutkijoita, jotka suorastaan ovat pitäneet viikinkiajan Ruotsissa saatua välitöntä kirjallista vaikutusta varmana. Sikäli kuin nämä tutkijat ovat oikeilla jäljillä, Kalevala voi meille ruotsalaisille antaa välillisesti valaistusta pakanalliseen muinaisrunouteemme, joka on kadonnut joitakin lyhyitä riimukirjoituksia lukuunottamatta. Kalevalasta on siten tullut jotakin, mitä sen ilmestymisaikoina tuskin uskottiin: eräs yhdysside Suomen ja Ruotsin välillä.

Kirjallisuutta.

PALKITTUJA NÄYTELMÄIÄ.

Heikki Asunta: **KAKSI HAAKSIRIKKOA**. Kolminäytöksinen näytelmä. Otavan näytelmäkirjoja N:o 33. Palkittiin Minna Canthin syntymän satavuotispäivän johdosta julistetussa Otavan suuressa näytelmäkilpailuissa v. 1944. Hinta 40 mk.

Arvi Kivimaa: **PAULA SEIJES**. Kolminäytöksinen näytelmä. Otavan näytelmäkirjoja N:o 34. Palkittiin Minna Canthin syntymän satavuotispäivän johdosta julistetussa Otavan suuressa näytelmäkilpailuissa v. 1944. Hinta 40 mk.

INTIIMEJÄ KULTTUURIKUVIA.

Helmi Krohn: **YSTÄVIÄNI KIRJEITTENSÄ VALOSSA**. Helmi Krohn kertoo tässä kirjassaan lukuisista taide- ja kulttuurielämän tunnetuista henkilöistä, joihin hän on joutunut solmimaan ystävyys-suhteita vuosien varrella. Hän antaa näiden puhua kirjeittensä välityksellä ja lisää kirjeotteisiin omia muistikuvia ja huomioitaan. Hinta 45 mk, sid. 60 mk.

UUSI CRONININ KIRJA.

A. J. Cronin: **KOLME RAKKAUTTA**. Kirja on riipaiseva kuvaus erään naisen kohtalosta, naisen, joka kohdistaa palavan sydämensä koko hehkun yhteen ainoaan ihmiseen tai asiaan kerrallaan ja jonka oman luonteen ehdottomuus aina pakottaa hänet kärjistämään joka tilanteen äärimmilleen. (Länsimaisia romaaneja.) Ensimmäinen osa. Hinta 80 mk, sid. 103 mk. Toinen osa. Hinta 80 mk, sid. 103 mk.

KOULUJUHLIEN JÄRJESTÄJILLE.

KOULUN JUHLAT. Toimittanut Paavo Hosia. Tämä kirja päästää pulasta opettajat ja muut henkilöt, jotka joutuvat vastaamaan kouluissa lukuvuoden mittaan pidettävien juhlien järjestelystä. Se sisältää käytännöllisiä neuvoja juhlien yleisestä järjestelystä ja ohjelmaluonnoksia eri tilaisuuksia varten ja ohjelmanumeroita. Hinta 35 mk.